

GUUS BAUER

Vogeljongen

ROMAN

Guus Bauer

VOGELJONGEN

Roman

Iemand die zich in een van de personages meent te herkennen,
zou weleens gelijk kunnen hebben.

Verzinnen is herinneren.

– JOACHIM MEYERHOFF

*Hoezeer we ook ons best doen om onze ogen ervoor te sluiten,
de geest kent altijd de waarheid en wil helderheid.*

– TONI MORRISON

*Woorden zijn als een onzichtbare huid,
ze ontvouwen de wereld.*

– GRAHAM SWIFT

‘Wordt het geen tijd om de stekker eruit te trekken?’ zegt iemand op de gang. Een bekende mannenstem, lang niet gehoord, naar het lijkt niet alleen vervormd door de verstreken tijd en de gesloten deur.

‘Ik weet het niet hoor’, zegt een ander, een vrouw. Ik herken haar stem direct, ondanks de barst die erin is gekomen. ‘Durf jij zo’n beslissing te nemen? Er zijn gevallen bekend...’

‘Vroeger keken ze het jaren aan’, kapt de man de vrouw af. ‘Maar de bezuinigingen hebben daar een einde aan gemaakt. Misschien maar goed ook. Je hebt de specialist gehoord. Al sinds hij is binnengebracht geen enkele reactie op pijnprikkels. We moeten ons realiseren dat het onomkeerbaar is.’

De tochtstrip onder aan de deur veegt over de vloer. Mijn gehoor heeft me niet in de steek gelaten. Het lijkt zelfs aangescerpt, net als mijn reukzin. Het lichtbloemige parfum dat ook moeder altijd droeg – bij haar vermengd met vleugjes boenwas, koperpoets en groene zeep – en de scherpe geur van gearomatiseerde tabak. Zwager buigt zich over me heen, terwijl ik zus alleen vanuit een ooghoek kan zien. Dat is waar ook: hij heeft een herseninfarct gehad. Moeder heeft het me jaren geleden eens terloops per telefoon gemeld. Die afhanginge mondhoek past wel bij zijn zeurderige gemoed. Rookt hij nog steeds pijp of is de geur rond hem blijven hangen? Zou dat jasje met die elleboogstukken hetzelfde zijn als dat

waarin ik hem pakweg vijftientig jaar geleden voor het laatst heb gezien? Hij kijkt me recht in mijn ogen. Ik kan mijn gezicht niet afwenden, geen grimas trekken en hem niet de stuipen op het lijf jagen met een kreet, dierlijk gegrom of nog beter: een hartstochtelijke vloek. Ik kan zelfs geen vinger tegen hem opheffen. Me tot het uiterste inspannend heb ik de laatste twee maanden geprobeerd om iets kenbaar te maken, op welke wijze dan ook en aan om het even wie.

Zwager beweegt zijn hand voor mijn gezicht. ‘Zie je,’ zegt hij, zijn hoofd naar zus draaiend, ‘geen enkele reactie.’

Voorwaar, een wetenschappelijke methode. De ervaringsdeskundige. Het ontbreekt er nog maar aan dat hij het bedlampje pakt om naar mijn pupillen te kijken. Vergeefse moeite, velen gingen hem voor. Het is bijzonder vervelend als je je oogleden niet kunt sluiten voor fel licht.

‘Maar er is hersenactiviteit gemeten,’ zegt zus.

Ik hoor dat zwager de la van het nachtkastje opent en er vaders horloge uithaalt, mijn favoriete horloge. Hij beweegt het een paar maal heen en weer. Ik meen de secondewijzer te horen tikken, maar voor dat fijne geluid moet je de wijzerplaat tegen je oor houden. Dat zou ik heel graag weer kunnen.

‘Het is net als met dit automatische uurwerk’, zegt zwager. ‘Beweging windt de veer op. Wanneer je hem weglegt, loopt hij nog een tijdje uit zichzelf door. Dat noemen ze de gangreserve. Zo is het ook met zijn hersenen.’

Een zachte klik. Onmiskenbaar het geluid dat de vouwsluiting van het horloge maakt wanneer de band om een pols wordt dichtgedaan.

‘Kom,’ zegt zus, ‘niet hier. We praten elders verder. En ook al is ze hoogbejaard, we moeten ook moeder...’

Ik zie dat ze even mijn hand beroert. Het is wonderlijk hoe wijd je gezichtsveld is, zelfs als je alleen maar recht vooruit

kunt kijken. Aanrakingen zijn me vreemd geworden. Mijn huid lijkt extra gevoelig, ondanks de onwillige spieren. De pijn bij het wassen in de ochtend is ondraaglijk. Of haal ik me dat alleen maar in het hoofd? Opnieuw de vegende tochtstrip. Zacht piepende zolen. Lavendel, een vleugje maar. Mijn lievelingsverpleegster trekt het gordijn dicht en doet het bedlampje aan, op de laagste stand.

‘Dat is toch nutteloos’, meent zwager.

De verpleegster duwt hem zacht maar beslist naar de deur en zegt: ‘We behandelen ze als gewone patiënten, houden een vast dag- en nachtritme aan. We praten veel tegen ze. Het zou goed zijn als u dat ook doet. Vertrouwde stemmen kunnen wonderen doen. Weet u van welke muziek hij houdt?’

Even later sluit ze met twee vingers mijn oogleden, zoals bij de net-gestorvenen. Een gebaar dat me eerst ongekend beangstigde – vergeten ze in de ochtend ze niet te openen, word ik niet aangezien voor een dode? – maar waarvan ik nu besef dat het er een van grote compassie is. Herinneringen zitten normaal verspreid in je hele lichaam, maar nu zijn ze samengebald in mijn hersenen. Het enige stuk van me dat nog lijkt te werken. Heb ik nog tijd om mijn leven te herschikken? Ik weet niet hoe groot mijn gangreserve is.

Een nieuwbouwwijk in de jaren zestig. Ik ben zeven jaar. Na de zondagslunch mag ik met mijn vader mee over de grote weg, waar hij in de sloot bij de witte brug af en toe een hengel uitgooit. Een nutteloos tijdverdrijf, vindt moeder, want er is vis genoeg te koop in de nieuwe winkelstraat, vooral op de vrijdag wanneer we, net als iedereen die we kennen, geen vlees eten. Het is fijn stil aan de waterkant, al zijn er natuurlijk wel eenden die snateren, waterhoenen die vechten en kraaien die commentaar geven, maar dat hoort erbij, net zo goed als de fietsers en de enkele auto die achter je voorbijkomen.

‘Binnen de kortste keren ziet het ook bij ons groen van het groen,’ zegt papa, ‘de bomen en de struiken die ze hebben geplant nadat de wijk uit de grond is gestampt, zullen met je meegroeien, maar voordat onze buurt op de natuur hier lijkt, zal er een behoorlijke tijd vergaan. De struiken zijn manshoog en de bomen zo dik dat je ze niet kunt omarmen.’

We staren naar de dobber. Af en toe maakt papa een grapje. Hij heeft het over de bakken met snot die de visman verkoopt. Gelukkig moet moeder ook niets hebben van de alen die in de stenen bassins krioelen, meestal eten we iets uit de Noordzee. Wanneer papa beet heeft zegt hij: ‘Die gooien we maar terug. Mama vindt ze niet lekker, te zanderig, te veel graten ook.’ Ik ben blij dat hij de vis niet zelf dood hoeft te maken. Met mijn van een stuk vitrage en een bamboestok

gemaakte schepnet vang ik wat guppy's en doe ze, samen met slootwater en een paar sliertjes groen, in de grote glazen pot die ik uit de keuken mee heb gesmokkeld. Wanneer we teruglopen naar huis – neuriënd, in een flink tempo, 'we zijn erg laat, straks zwaait er wat' – zien we bij de kruising tegenover het busstation een man op straat liggen, iemand van over de grote weg, een tuinder. Het voorwiel van zijn fiets draait nog rond, als het reuzenrad op de Dam in het klein. Verderop staat een auto half op de stoep geparkeerd, met de voorkant naar ons toe. De bumper en de koplamp liggen er half af en in de voorruit zit een grote ster. Een van de toegesnelde buschauffeurs haalt de zak aardappels van de bagagedrager af en legt die onder het hoofd van de tuinder.

'Vastkokend', mompelt papa terwijl hij zijn hoed afneemt. De chauffeur knoopt het jasje van de man dicht, doet hem zijn pet weer op en sluit daarna met duim en wijsvinger diens ogen. Mijn allereerste bewuste dode, maar ik ben nog veel te vol van de middag met papa en kan een gniffel niet onderdrukken omdat er een grote teen door een gat in een van de sokken van de tuinder steekt. Ik vraag me alleen maar af of hij zijn klompen niet aan moet.

'Zeg maar niets tegen mama', zegt papa. 'Ze vindt toch al dat er veel te veel verkeer door de buurt raast.'

Uit de gesprekken die de dokter aan het voeteneinde van mijn bed heeft gevoerd met het verplegend personeel en met een aantal jonge witte jassen, coassistenten neem ik aan, heb ik opgemaakt dat ik een volle week echt van de wereld ben geweest. Sindsdien zijn, als ik goed heb geteld, bijna twee maanden verstreken. Ik hou de dagen bij met de gaatjes in het systeemplafond, beginnend links van de inbouwlamp.

De paniek na het eerste ontwaken was groot. Ik wilde kijken hoe laat het was, maar kon mijn pols niet voor mijn gezicht brengen en mijn hoofd niet optillen of draaien. Je moet opstaan, hield ik mezelf voor, de slaap uit je lijf schudden, kom op, maar mijn benen en bovenlichaam weigerden elke dienst. Ik wilde om hulp roepen, maar er kwam geen kink uit mijn keel. Er flitste van alles door mijn hoofd. Zat ik gevangen in een nachtmerrie? Was dit de beruchte hel, al dan niet op aarde? Ik lag in een bed, in een vreemde kamer en kon helemaal niets meer, zoveel was duidelijk. Langzaam begonnen de geluiden en de kleuren tot me door te dringen. Een blaasbalg die zich met een zekere regelmaat vulde en weer leegde, de Chinese watermarteling van een infuus, piepjes in vierkwartsmaat en groene en rode lichtjes die onophoudelijk flikkerden.

Het duurde naar mijn idee een eeuwigheid voordat er iemand langskwam. Dezelfde verpleegster die zwager en zus

daarnet zo beslist naar buiten heeft gewerkt en die ik zus-
ter Lavendel heb gedoopt. Ze praatte voortdurend tegen me,
over alledaagse dingen, over haar nieuwe woning in de bui-
tenwijk. ‘De buurt is helaas verloederd, maar het driekamer-
appartement is pas gerenoveerd.’ Zelden waren woorden, los
van hun betekenis, zo troostend. Ik wilde uitroepen dat ik die
wijk goed ken, dat ik daar ben opgegroeid. Ik wilde me aan
haar vastklampen, schreeuwde het uit in mijn hoofd. Was dat
niet te zien op een van de apparaten? De bloeddruk die in-
eens omhoogschiet, het hart dat galoppeert, de ademhaling
die versnelt? Maar nadat ze iets in mijn ogen had gespoten,
ging ze weer weg. Ik kon haar niet eens smeken om er een
eind aan te maken, om de stekker eruit te trekken. Iets dat ik
vooral de eerste week vurig wenste.

De slaap, de kleine dood, geeft enigszins respijt, vooral
wanneer ik in mijn dromen lekker fiets of muziek aan het
maken ben. Maar bij het ontwaken, nou ja, bij de terugkeer
in de ziekenhuiskamer, komt de paniek altijd in volle hevig-
heid terug. Ik hoor het bloed door mijn aderen ruisen, het
hart dat synchroon klopt met het apparaat naast het bed,
mijn longen die vol worden geblazen en weer leeg worden ge-
zogen. Mijn hersenen hebben veel zuurstof nodig. In mijn
hoofd ben ik druk in de weer. Voor de buitenwereld ben ik
constant in slaap, lethargisch, comateus – een ding – zo goed
als opgegeven. Ik praat daarna een paar minuten op mezelf
in. Zeg dat er een einde aan deze toestand komt. Als ik dat
maar heel erg graag wil, als ik maar veel oefen. Niet te zwaar.
Geen marathons, geen fietswedstrijden, geen zware gewich-
ten, geen concert van een uur achter het drumstel. Driemaal
daags denk ik minstens een uur aan het optillen van mijn
rechterwijsvinger en het openen en sluiten van mijn oog-
leden. Je moet ergens beginnen. Ooit zullen mijn spieren zich

de signalen herinneren. Ik weet als geen ander hoe je moet manipuleren, heb mezelf niet voor niets een leven lang goed kunnen verkopen. Het moment van het eerste inzicht staat me ineens weer heel sterk bij. Hier in deze nieuwe beklemmende stilte. Ik ben een bevroren spraakwaterval.